

Sinop'un Tarihi ve Kültürel Miras Öğelerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma

A Research Towards the Identification of the Historical and Cultural Heritage Elements of the Sinop

ÖZET

Önemli bir kültür potansiyeline sahip, zengin tarihi ve eşsiz güzellikleriyle Karadeniz Bölgesi'nin batısında yer alan Sinop, coğrafi konumu, ulaşım sorunları ve iklim koşulları nedeniyle turizm sektöründen yeterince yararlanamamaktadır. Bu çalışmada Sinop destinasyonunun tarihi ve destinasyonda yer alan camiler, kiliseler, medreseler, çeşmeler, türbeler, mezarlar, sit alanları, evler, festivaller, panayırılar, gelenekler ve el sanatları gibi kültürel miras öğeleri alanyazın taraması yapılarak derlenmiştir. Yapılan bu çalışma ile Sinop destinasyonunun tarihi ve turistik kültürel miras değerleri tespit edilerek bu değerlerin alanyazına kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda örneğin; Sinop ili Ayancık ilçesi Bakırlızaive köyü camisinde bulunan Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kutsal emaneti Sakal-ı Şerifi'nden akademik anlamda ilk kez bu çalışmada bahsedilmektedir ve kayda geçirilmiştir. Sinop'un tüm yönleriyle tanıtımı ve turizm açısından cazibe merkezi olması sayesinde ekonomisi de güçlenecektir. Sinop'ta birçok tarihi yapının iyi korunduğu görülse de bakımsızlıktan ya da yasal sorunlardan dolayı tahrip olmuş ya da yıkılmaya yüz tutmuş yapıların olduğu görülmektedir. Kültürel varlık statüsünde yer alan evlerin sahipleri kendi mülkü olan evlerin tadilatını yasalar gereği istediği gibi yapamadığından mağdur olmaktadır. Pazar bulamama endişesi nedeniyle, el sanatları yeni nesillere aktarılamamaktadır ve unutulmaya yüz tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Turizm, Kültürel Miras, Sinop.

ABSTRACT

Sinop, located in the west of the Black Sea Region with its important cultural potential, rich history and unique beauties, cannot benefit sufficiently from the tourism sector due to its geographical location, transportation problems and climatic conditions. In this study, the history of Sinop destination and cultural heritage elements such as mosques, churches, madrassas, fountains, mausoleums, tombs, protected areas, houses, festivals, fairs, traditions and handicrafts were compiled by scanning the literature. With this study, it is aimed to determine the historical and touristic cultural heritage values of the Sinop destination and to add these values to the literature. In this context, for example; The Prophet Muhammad is located in the mosque of Bakırlızaive village in Ayancık district of Sinop province. The Sakal-ı Şerif, the sacred relic of Muhammad (pbuh), is mentioned and recorded in this study for the first time in an academic sense. Thanks to the promotion of Sinop in all its aspects and its status as a center of attraction in terms of tourism, its economy will also be strengthened. Although many historical buildings in Sinop are well preserved, there are also buildings that have been destroyed or are about to collapse due to neglect or legal problems. Owners of houses with cultural property status are victimized because they cannot renovate their own houses as required by law. Due to the concern of not finding a market, handicrafts cannot be passed on to new generations and are on the verge of being forgotten.

Keywords: History, Tourism, Cultural Heritage, Sinop.

GİRİŞ

Kültür; insanlığın doğa ile olan mücadelesindeki tüm maddi ve manevi kazanımlarının toplamıdır (Avcıkurt, 2015: 160). Kültür aynı zamanda toplumların geçmişten günümüze yaşam biçimlerinin birikimidir (Suvanto, 2002: 21). Tarihsel süreçte üretilen, kuşaktan kuşağa aktarılan tüm maddi ve manevi özellikler bir toplumun kültürünü oluşturmaktadır (Özgen, 2013: 1). Kültür ayrıca bir toplumu diğerlerinden ayıran en önemli unsurdur (Beşirli, 2011: 140). Toplumlar için kültürler yalnızca yazılı ve sözlü eserlerden ibaret değildir. Aynı zamanda kültür; toplumların birlikte uyum sağladıkları örflerin, adetlerin toplum karakterlerinin temelini oluşturmaktadır. Kültür aynı zamanda toplumların müzik, dans, mimari, resim, vb. sanat ve tüm bunların

Meltem Ünal¹
Gamze Aydın²
Bülen Başar³

How to Cite This Article

Ünal, M., Aydın, G. & Başar, B. (2024). "Sinop'un Tarihi ve Kültürel Miras Öğelerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(2): 271-286. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10900901>

Arrival: 15 February 2024
Published: 31 March 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doktora Öğrencisi, Sinop Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yakıncağ Tarihi ABD, Sinop, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/004ah3r71>

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Sinop Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, Sinop, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/004ah3r71>

³ Bağımsız Araştırmacı, Sinop Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sinop, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/004ah3r71>

temelini ve yapıtaşlarını da oluşturmaktadır (Kaplan, 1999; aktaran; Avcı & Memişoğlu, 2016). Miras ise “*bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey*” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2024). Miras; tarih, sanat, etnoloji, sosyoloji, antropoloji ve dil alanlarında sahip olunan üstün değerli mekân, varlık ve olaylar bütünüdür (Doğaner, 2003: 1). Bir başka ifadeyle miras; “*bir kültüre ait olan*” şeklinde tanımlanan bir olgudur (Kurtar & Somuncu, 2013: 36). Kültürel miras ise “*geçmişten miras alınan ve farklı nedenlerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak var olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünü*” şeklinde tanımlanmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009: 3). Kültürel miras bir toplumun estetik gücünü ve yaşam tarzını yansıtan bir kavram olmasının yanı sıra ortak mirasın bir parçası olarak da kabul edilmektedir (Avcı & Memişoğlu, 2016: 106). Kültürel miras; geçmişten günümüze varlığını sürdüren bir toplumun varoluş temellerini, felsefesini ve o toplumda yaşayan halkların başarılarını, inanışlarını, inançlarını ve geleneklerini bütünsel olarak yansıtmaktadır (Aslan & Ardemagni, 2006: 7). Aynı zamanda kültürel miras; geçmiş ile gelecek arasında bir köprü görevi görür. Kuşaklararası iletişime olanak sağlar, bir kültür açısından bireye aitlik duygusu kazandırır ve bireyin kimlik problemini çözen değişmez değerleri temsil eder (Kiper, 2004: 14). Yaklaşık 5000 yıllık tarihe geçmişe sahip Sinop destinasyonu parlak ve yoğun bir ticari ve kültürel yaşantıya sahiptir. Günümüze kadar geçen tarihi süreçte destinasyon Roma, Bizans, Selçuklu, Candaroğlu ve Osmanlı yönetimlerinin hakimiyetinde ve etkisinde kalmıştır (Cengiz, Yaman, Tosun & Dereli, 2013). Bu köklü tarihi birikim ve kültürel geçmiş sayısız kültürel değeri ve zenginliği destinasyona kazandırmıştır. Özellikle son yıllarda turizm trendlerinde kültürel değerlere yönelik talep bu yönüyle Sinop destinasyonunu daha değerli bir konuma taşımaktadır. Destinasyona gelen ziyaretçiler bu zengin birikimi yerinde görmek ve deneyimlemek istemektedirler. Bu çalışmada başta il merkezi olmak üzere destinasyonun bütününde var olan tarih ve kültürel miras değerlerinin tespiti ve alanyazına kazandırılması adına önemlidir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sinop’un Kısa Tarihi

Sinop; antik çağda doğuda Halys (Kızılırmak) batıda Parthenios (Bartın Çayı) arasında kalan ve kaynaklarda Paphlagonia olarak geçen bugün Batı Karadeniz’de Milet kolonisi olarak yer alan ve en eski adı Sinope olarak bilinen yerdir (Üstün, 2008). Sinop’a mitolojide Asopos ırmak tanrısının bir kızı olan Sinope’nin isminin verildiği kabul edilmektedir. Yaygın olarak Sinop’un bir Yunan yerleşkesi olduğu kabul edilse de mitoloji kaynaklarında zaten yerleşik bir halkı varken zapt edilmiş bir şehir olarak geçmektedir (Karagöz, 2003). Hitit kaynaklarında ve Yunan kaynaklarında ise Sinop şehrine dair kullanılan "Sinuwa" ve "Sinope" isimleri dikkat çekmektedir. Hitit kaynaklarında bu ismin kullanılmasının nedeni olarak Sinop’un o dönemde özellikle balıkçılıkla uğraşan bir ekonomiye sahip olması gösterilmektedir. Çünkü Hititçe’de "S(wa)-İnuwa" kelimesi, "güzel balıklık" veya "balık yurdu" anlamına gelmektedir (Umar, 1993). Tarihsel kaynaklarda Fatih Sultan Mehmet tarafından Sinop’un "Ceziretü-Usşak" olarak adlandırıldığı da görülmektedir (Başoğlu, 1978). Türklerin kenti fethi sonrasında isminin önce Sınap olduğu sonrasında ise Sinop olarak bugünlere geldiği bilinmektedir (Cembeloğlu & Cembeloğlu, 1972). Sinop, tarihin eski çağlarından bu yana deniz ticaretinin merkezi olarak bilinmektedir ve Anadolu’nun en eski yerleşim bölgelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Tunç Çağı’ndan günümüze kadar uzanan tarihsel süreçte farklı medeniyetler bu bölgede var olmuştur. Sinop’un benzersiz coğrafi konumu vazgeçilmez bir yerleşim yeri olmasını desteklemiştir. Sinop, tarih boyunca güçlü kalesi ve doğal limanı ile insanlar ve devletler için önemli bir şehir ve yaşam merkezi olmuştur (Yılmaz, 2009). Şehirdeki ilk yerleşim kalıntılarını Ayancık’ta İstifan (Stephana) ve Sinop (Sinope) ile Kabalı Çayı vadisinde rastlanmıştır. Kalkolitik döneme ait kalıntılar ise 1951 yılında Demirciköy ve 1953 yılında Kocaköy Höyüklerinde gerçekleştirilen kazılar neticesinde ortaya çıkarılmıştır (Gökmenoğlu, 1992). Bu yerler Samsun’daki ilk Tunç Çağı yerleşimlerinden sonra bilinen ikinci önemli prehistorik merkezdir. Höyüklerde bulunan çanak, çömlek, araç ve gereç kalıntıları I. ve II. Troya kültürleriyle ve aynı zamanda Orta Anadolu uygarlıklarıyla ortak özellikler taşımaktadır (Yavuz, 2006). Sinop’un tarihsel süreçte en güçlü olduğu dönem olarak Helenistik döneme işaret edilmektedir. Ünlü düşünür ve filozof Diogenes (M.Ö. 412-323) ile sanatçı Diphilos (M.Ö. 360-275) Sinop’ta doğup, kendi çağlarına damga vuran iki önemli tarihi figür olmuşlardır. Büyük İskender’in ölümü sonrası Sinop önce Seleukosların yönetimine, sonrasında Pontos Krallığının kurulması ile birlikte şehir Pontos hâkimiyetine ve 1214 yılında ise Selçuklu İmparatorluğu himayesine girmiştir. Fethin ardından Sultan İzzeddin Keykâvus, Selçuklu yönetimindeki diğer yörelerden itibarlı yöneticileri, din ve bilim adamlarını şehre getirerek Sinop’u bir Türk-İslam şehri haline dönüştürmüştür. Bu dönemde şehirde bulunan eski bir kilise camiye dönüştürülmüştür, zarar gören kale duvarları onarılmıştır ve daha kolay savunulabilecek bir iç kale inşa edilmiştir. Selçuklular döneminde inşa edilen tersane, Sinop’u önemli bir deniz üssü ve ticaret limanı merkezi haline dönüştürmüştür. Kurulan tersane sayesinde Sinop, Alanya ve Antalya ile birlikte Selçuklu donanmasına gemi üreten stratejik öneme sahip bir merkez haline gelmiştir. Kurulan tersane Selçukluların ardından Pervanoğulları, Candaroğulları ve Osmanlılar döneminde

de faaliyet göstermeye devam etmiştir (Tırıl, 2010). Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından, askeri bir tersane şehri olan Sinop bu özelliğini kaybetmiştir. Şehir II. Abdülhamit devrinde, hapis cezası çeken suçluların konulduğu iç kaledeki hapisanesi ile adını duyurmaya devam etmiştir (Üstün, 2008). Sinop, Osmanlı Devleti himayesi altında Kastamonu'ya bağlı bir sancak olarak idare edilirken 1920 yılında Kastamonu'dan ayrılarak müstakil bir sancak haline getirilmiştir ve 1924 yılında ise il statüsü kazanmıştır (Bakar, 2019).

Sinop'un Tarihi ve Kültürel Miras Öğeleri

Sinop Kalesi

Sinop Kalesi'nin ilk inşası M.Ö. 2000'lere dayanmaktadır. Kalenin bölgedeki Gaskalar (Kaşkalar) veya M.Ö. 8. yüzyılda Sinop'a yerleşen Miletli göçmenler tarafından inşa edildiği düşünülmektedir. M.Ö. 7. yüzyılda Kimmer istilası sonrası kale yeniden onarılmıştır ve 6. yüzyılda Pers hakimiyeti altına girmiştir. Pontus Krallığı'nın önemli bir merkezi haline gelen kale, IV. Mithridates döneminde bugünkü sınırlarına kavuşmuştur. Romalılar ve Bizanslılar döneminde de sürekli onarım gören kale, 1214 ve 1261 yıllarında Selçukluların kontrolüne geçmiştir. Selçuklular döneminde savunmayı güçlendirmek için kalenin içerisine iç kale inşa edilmiştir. Sinop şehir surları, yarımadanın en dar kısmını tamamen çevrelemektedir. Kuzey surları 880 metre, güney surları 400 metre, doğu surları 500 metre ve batı surları 270 metre uzunluğundadır. Sur kalınlığı sekiz metre olup yüksekliği 25-30 metre arasında değişmektedir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kumkapı, Tersane Kapısı, Yenice Kapısı, Tabakhane Kapısı, Lonca Kapısı ve Deniz Kapısı'ndan bahsetmektedir. Günümüze kadar ise sadece Kumkapı ve Lonca Kapısı ulaşabilmiştir. Kuzey surları denizin etkisiyle yıpranmıştır ve 2011 yılında Kumkapı burcu civarından başlayıp Pazaryeri istikametine uzanan bir mendirek inşası başlatılmıştır (Sinop Valiliği Turizm, 2024). Ayrıca Sinop Kalesi, 2013 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dâhil edilerek tarihi ve kültürel önemini uluslararası alanda da tescillemiştir. Kalenin tarihi dokusunun günümüze kadar korunmuş olması, onu daha da özel kılan diğer bir unsurdur. Günümüzde lokanta ve kafe olarak kullanılan kale, ziyaretçilerine Sinop'un muhteşem manzarasını ve tarihi bir atmosferi deneyimleme imkânı sunmaktadır (Sinop Kent Rehberi, t.y.: 22).

Boyabat Kalesi

Boyabat Kalesi, Gökırmak Vadisi'nde yer alan Boyabat ilçesinde, sarp kayalık bir tepede konumlanmış tarihi bir yapıdır. Kalenin inşası, kayaların doğal yapısına uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Dikdörtgen ve yuvarlak formda tasarlanmış kuleler, kale bedenleri arasında yer alır ve iç kısımdan merdivenlerle erişim sağlanmaktadır. Güneydoğu köşesindeki büyük yuvarlak kulenin yanında bulunan küçük bir kapı, kaleye girişi sağlamaktadır. Boyabat Kalesi'nde Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi'ne ait buluntulara rastlanmaktadır. Buna karşın, kalenin bugünkü hali Osmanlı Dönemi'ne ait bir kaleyi yansıtmaktadır. Bu durum, kalenin uzun bir tarihi geçmişe sahip olduğunu ve farklı uygarlıklar tarafından kullanıldığını göstermektedir. Bu nedenle kale dönemini eski ve yeni olarak iki bölümde değerlendirmek mümkündür. Eski kale, M.Ö. 6. yüzyılın başlarında Paflagonyalılar tarafından inşa edilmiştir. Kale duvarlarının bir kısmında Roma ve Bizans döneminden kalma eserler görülebilmektedir. Yeni kale ise kesin yapılış tarihi bilinmemekle birlikte Osmanlı Dönemi'nde inşa edildiği kesindir. Ancak kalenin herhangi bir yerinde yapılış tarihini gösteren bir kitabe bulunmamaktadır (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Gezilecek Yerler, 2024).

Tarihi Cezaevi

Sinop Cezaevi, Sinop Kalesi'nin güneybatı köşesinde yer alan ve yaklaşık 10.247 metrekarelik bir alanı kaplayan tarihi bir yapıdır. Cezaevi 1887 yılında, yüzyıllardır şehri koruyan kalenin iç kısmında inşa edilmiştir. Birçok siyasi mahkûmun cezalarını çektiği bu cezaevi, Türkiye'de mahkûmların sanatla buluşturulması için öncü bir rol oynamıştır. Cezaevinde, mahkûmların çeşitli sanat dallarına yönelmesi için atölyeler kurulmuştur ve ürettikleri eserlerin satışı ile maddi imkânlar sağlanmıştır. Bu uygulama, Türkiye'de ilk kez Sinop Cezaevi'nde gerçekleştirilmiştir. 1997 yılında aktif hizmete kapatılan cezaevi Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir. Kültür Bakanlığı tarafından restore edilen ve kültür merkezine dönüştürülen Sinop Cezaevi, günümüzde sosyal etkinliklere, galerilere, konferans salonuna, tanıtım salonuna, satış reyonuna ve kafeteryaya ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Sabahattin Ali "Aldırma Gönül" adlı şiirini bu cezaevinde mahkûm iken yazmıştır. Sinop Cezaevi'nde yatmış önemli mahkûmlar arasında Sabahattin Ali, Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran ve Refii Cevat yer almaktadır. Cezaevi, tarihi ve kültürel önemi ile birçok dizi ve filme de konu olmuştur (Sinop Kent Rehberi, t.y.: 24).

Sinop Arkeoloji Müzesi

Sinop'ta arkeolojik amaçlı müzecilik faaliyetlerinin temelleri 1921 yılına dayanmaktadır. Şehir surlarının batısındaki nekropol ve şehir içi yapılaşma sırasında ortaya çıkan eserler önce Mekteb-i İdadî'de muhafaza edilmiştir. 1932 yılında eser sayılarının artması ile birlikte Selçuklu Veziri Münüddün Pervane tarafından

1262 yılında inşa edilen Pervane Medresesi'ne taşınan eserler müzenin temelini oluşturmuştur. 2001 yılında tadilat ve yeni teşhir-tanzim çalışmaları için geçici olarak kapatılan müze, 2006 yılında çağdaş müzecilik anlayışıyla yeniden ziyarete açılmıştır. Sinop Arkeoloji Müzesi'nin Koridor bölümünün; sol cephesinde yüksek bir podyum üzerinde heykel başları ve heykeller bulunmaktadır. Koridorun öne çıkan eserlerinden biri M.Ö. 4. yüzyıla ait Sinope ve Karadeniz Ereğlisi arasındaki antlaşmayı içeren Taş Kitabe'dir. Müzenin Küçük Buluntular Salonu; kronolojik bir düzenlemeye sahip önemli bir bölümdür. Salona girişte sağ taraftan itibaren İlk Tunç Çağı'ndan Bizans Çağı'na kadar uzanan bir zaman dilimine ait eserler sergilenmektedir. Bu eserler arasında; pişmiş toprak heykelcikler, kap-kacak, vazolar, madeni aletler, Serapis Mabedi'ne ait pişmiş toprak mimari parçalar, mezar buluntuları ve cam eserler yer almaktadır. Salonun ortasında zeminde bulunan Meydankapı'dan çıkarılan ve yedi Sanat Perisini tasvir eden Mozaik Pano, teşhirin en önemli parçalarından biridir. Müzenin Taş Eserler Salonu; ölü kültürle ilişkili eserlerin sergilendiği önemli bir bölümdür. Salonda, Anadolu'nun en eski mezar steli örneklerinden biri olarak kabul edilen Arkaik Çağ'a ait steller kronolojik bir sırayla yer almaktadır. Bunlara ek olarak, bir mezar anıtına ait olduğu düşünülen mermerden yapılmış "Geyik Parçalayan Aslanlar" heykel grubu ve bir denizciye ait olan lahit de bu bölümde sergilenen nadir ve önemli eserler arasındadır. Müzenin Amphora Salonu; Helenistik, Roma ve Bizans Dönemleri'ne ait amforaların ve amfora üretim teknolojilerine dair bulguların sergilendiği özel bir bölümdür. 1994-2000 yılları arasında Sinop Merkez, Karakum ve Demirciköy'de gerçekleştirilen Türk-Fransız ortak arkeolojik kazılarında çok sayıda amfora üretim atölyesi ve fırını keşfedilmiştir. Bu kazılar, Sinop'un Helenistik, Roma ve Bizans Dönemleri'nde geçiminin önemli bir kısmını kiremit ve amfora tuğla üretiminden sağlayarak önemli bir ticaret merkezi olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu bölümde, Sinop'ta üretilmiş amforaların temsili örnekleri ve arkeolojik kazılardan elde edilen bulgular doğrultusunda, özgün malzemeye yakın materyaller kullanılarak inşa edilmiş bir amfora fırını teşhir edilmektedir. Bunlara ek olarak, Sinop amforalarının ticari amaçlı dağıtım alanlarını gösteren bir pano da ziyaretçilere sunulmaktadır. Müzenin Sikke Bölümü; Sinop'ta ilk basılan gümüş sikkelerden başlayarak, şehir sikkeleri, Gelincik Definesi, Ordu Definesi, Bizans ve Selçuklu Definesi'nden seçkin örnekler sunulmaktadır. Müzenin İkona Salonu; 19. yüzyıldan kalma ikona koleksiyonuna ev sahipliği yapan özel bir bölümdür. Bu ikonaların Sinop ve civarındaki kiliselerden geldiği varsayılmaktadır ancak müzeye tam olarak ne zaman ve nereden getirildikleri bilinmemektedir. Sinop İkonaları, kestane ağacı panolar üzerine alçı sıva tekniğiyle üretilmiştir. Bazı ikonalarda bez ve alçı birlikte kullanılmış, figürler ve motifler boya ve altın varak ile bezenmiştir. İkonalarda Meryem, İsa, Yahya ve diğer azizlerin tasvirleri yer alırken, dini olaylara da yer verilmiştir. Ayrıca bu bilgilere ek olarak 19. yüzyıl Rus kiliselerinde ve Kıbrıs'taki Rum kiliselerinde bulunan ikonaların Sinop İkonaları ile önemli benzerliklere sahip olduğu görülmektedir. Son olarak Müzenin Bahçe Bölümü; Müze bahçesi, Sinop Arkeoloji Müzesi'nin açık hava sergi alanını oluşturmaktadır. Bu bölümde, mil taşları, mezarlar, taş ve mermerden yapılmış mimari eserler, heykeller ve mozaikler gibi çeşitli eserler sergilenmektedir (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Müzecilik Faaliyetleri, 2024).

Sinop Aslantorunlar Etnografya Müzesi

Sinop Etnografya Müzesi'ne ev sahipliği yapan konak 18. yüzyıl sonu mimarisinin örneklerindedir. Üç katlı olarak inşa edilen yapıda, temel ve zemin kat moloz taş, ana katlar ise ahşap karkas ve tuğla karışımı teknikle örülmüştür. Konağın ön cephesi caddeye, arka cephesi ise bahçeye bakmaktadır. Giriş, cephenin ortasında yer alan ve ışıklık pencereyle aydınlatılan cümle kapısından sağlanmaktadır. Zemin kat, ambar, büyük hizmet bölümleri, mutfak ve çeşme gibi mekân ve detaylarla ayrılmıştır. Moloz taştan inşa edilen duvarlar bu katın karanlık bir atmosfere sahip olmasını sağlamaktadır. Işık almayan bu kattan üst katlara erişim sağlayan merdiven girişi, ahşap malzemeden inşa edilmiş ve geniş bir sivri kemer formuyla tasarlanmıştır. Yanında bulunan dört katlı Öküzöğülları Konağı'nda da gözlemlenen şekilde, cephelerde yanlarda anıtsal çıkıntılar halinde öne çıkan köşe odalarına sahip orta ve üst katlar, dört eyvanlı, orta sofalı ve köşelerde birer köşe odası bulunan simetrik bir plan şemasına sahiptir. Söz konusu katlarda duvarlar ve bölmeler ahşap malzemeden inşa edilmiştir. Zengin ahşap oymacılığı ve duvar süslemeleri bir araya gelerek konağın geçmişteki görkemli görünümünü ortaya koymaktadır. Köşe odalarına geçişi sağlayan pahlanmış kare formdaki sofalarda, eyvan geçişlerinde ve merdiven başlarında zarif ahşap doğramalı korkuluklar ve direkler bulunmaktadır. Kemer aralarında ve tavan bordürlerinde ise vazodan çıkan çiçekler ve demetler canlı bir konturlama ile barok renk tonlarında işlenmiştir. Bu süslemeler romantik bir anlayışı yansıtmaktadır. Selamlık olarak kullanıldığı düşünülen orta katın süslemeleri üst kata kıyasla daha mutedil ve taşralı bir üslup sergilemektedir. Bu katta, tüm iç mekân ve oda duvarlarını kaplayan kemerli ve şeritvari motiflerle süslü çitalı bir ahşap kaplama göze çarpmaktadır. Köşe odalarda ise sedirler ve rokoko tarzı kemerli çubukluk ve kavukluk gibi detaylar, bu kaplamanın yarattığı loş atmosferi canlandırmaktadır. Harem işlevi gören üst kat, diğer katlarda da gözlemlenen simetrik planlama prensibine uygun olarak inşa edilmiştir. Bununla birlikte, kullanım amacına uygun bir renk ve aydınlık anlayışı ile dekore edilmiş olması bu katı diğerlerinden ayıran

önemli bir özelliktir. Süsleme tarzı, nispeten çağdaş İstanbul Rokoko akımına yakın bir üslup sergilemektedir. Bol pencere kullanımıyla sağlanan doğal ışıklandırma, mekanlarda neşeli bir atmosfer yaratmaktadır. Tavanlarda zengin rokoko bitkisel motifli bordürler ve oda dolap kapaklarında renkli çiçek buketleri yer almaktadır. Köşe odalarında ise yuvarlak kemerli ve iç-dış bükey nişler barok tarzın canlı etkisini yansıtmaktadır. Bu unsurlar, Sinop'un bu meşhur konağında barok ve rokoko estetiğinin özgün bir sentezle harmanlandığını göstermektedir. Söz konusu konaktaki bu ihtişamlı iç mekân etkisi zengin döşemeli Osmanlı yaşam tarzı ve yapının o dönemdeki deniz manzarasına hâkim konumu göz ardı edilmeden değerlendirilmektedir. Benzer barok kıvrımlar, hüzünlü bir neşeden doğan romantik atmosfer ve manzaraya bu ihtişamlı açılış, I. Abdülhamit döneminde Topkapı Sarayı harem dairesindeki odalarda daha da zenginleştirilmiş ve Avrupa rokoko üslubu ile uygulanmıştır. Konaktaki barok süslemeler arasında, bir köşe odasında yer alan kırmızı damarlı mermer taklidi stukko uygulama, 18. yüzyılda konakta faaliyet gösteren usta ve nakkaşların başkent veya azınlık kökenli olarak getirdikleri Batı-Hristiyan etkilerini Sinop'un bu ayan konağına taşıdıklarını gösteren önemli bir ipucu sunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından titizlikle gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları sonucunda günümüzde Etnografya Müzesi olarak faaliyet göstermektedir. Bu gelişme, konağın tarihi ve kültürel değerinin korunmasının yanı sıra, Sinop'un kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılması açısından da büyük önem taşıdığı söylenebilmektedir (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Müzecilik Faaliyetleri, 2024).

Sinop Mithridates Sarayı (Balatlar Yapı Kompleksi)

Balatlar Kilisesi Yapı Kompleksi, Bizans döneminden kalma bir eserdir. Geniş bir avlu ve haç planlı bir ana mekândan oluşmaktadır. Şapel ve diğer mekânları da içeren kompleks, dikdörtgen bir plana sahiptir. Yapı kompleksinde, sadece şapelin tonozla örtülü üst kısmı sağlam kalabilmiştir. Diğer bölümlerin üzeri açıktır. Şapel tavanındaki ve giriş bölümündeki freskler günümüze ulaşabilmiştir. Ancak aşınma ve tahribata maruz kalmıştır. Yapının duvarlarında dört sıra taş ve dört sıra tuğla ardışık olarak kullanılmıştır. 2010 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Mimar Sinan Üniversitesi iş birliğinde Balatlar Kilisesi Yapı Kompleksi'nde arkeolojik kazılar başlatılmıştır. 2011 yılında da devam eden kazılar, yapının tarihi ve mimari özellikleri hakkında önemli veriler sağlamıştır. Önümüzdeki yıllarda kazı çalışmalarının sürdürülmesi ve kompleks hakkında daha kapsamlı bilgilere ulaşılması öngörülmektedir (Sinop Valiliği Turizm, 2024).

Alâeddin Cami ve Medresesi

Sinop'un merkezinde yer alan Alâeddin Cami, Anadolu Selçuklu veziri Muinüddin Süleyman Pervane ile ilişkilendirilen önemli bir tarihi yapıdır. Caminin en eski kitâbesi 1267-1268 yılına ait olmakla birlikte, vakıf kayıtlarında "Alâeddin Cami" adıyla anılması dikkat çekmektedir. Bu durum, caminin 1214 yılında I. Alâeddin Keykubad döneminde inşa edildiği ve daha sonra Süleyman Pervane tarafından onarıldığı veya yeniden inşa edildiği hipotezini ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, caminin tarihiyle ilgili farklı görüşler öne sürmektedirler. Bir görüşe göre cami, 1214 yılındaki ilk fetihten sonra Alâeddin Keykubad döneminde inşa edilmiştir ve 1261 yılında Trabzon Komnenosları tarafından tahrip edilmiştir. Muinüddin Süleyman Pervane'nin 1265 yılında şehri ikinci kez fethetmesiyle cami, eski temelleri ve planı üzerinde yeniden inşa edilmiştir. Diğer bir görüşe göre ise cami, ilk fetihten sonra değil, Süleyman Pervane'nin ikinci fethi sonrasında inşa edilmiştir. Bu görüşe göre caminin inşası 1267-1268 yıllarında tamamlanmıştır ve Süleyman Pervane'nin cami vakıf kayıtlarında "Alâeddin Cami" olarak adlandırılması, caminin ilk inşaatına atfen bir saygı duruşu olarak yorumlanabilmektedir. Her iki görüş de caminin tarihiyle ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Caminin kesin inşa tarihi ve ilk inşasıyla ilgili net bir bilgi olmasada, Süleyman Pervane'nin caminin onarımında veya yeniden inşasında önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür (Aydın, 2017: 472). İngiliz sanat tarihçisi ve arkeolog Profesör Scott Redford Vitrin Habere verdiği bir röportajında; Moğol döneminde camilerde ve medreselerde çift minare modasının başladığını, Erzurum, Konya Sivas'da 1250-1270'li yıllarda yapıldığını ancak Sinop'un bu yarışın içinde olmadığını, Muinüddin Pervane'nin o yıllarda bunlarla rekabet halinde olduğunu ve aynı şekilde Alâeddin Camisine mevcudundan daha uzun olan ikinci bir minare eklediğini, çift minareli caminin Sinop'un Selçuklu ve Moğol döneminde ne kadar önemli bir sahil kenti olduğunu söylemektedir. O dönemde Samsun'da ve Antalya'da böyle yapıların olmadığını da belirtmiştir. Yıkılan minarenin yerine yenisinin yapılması fikrine ise sıcak bakmayan Profesör Scott Redford, "olan bir şeyin restorasyonu uğraşsınız ama olmayan bir şeyi yeniden yapmamak lazım" demektedir (WEB 1, 2018).

Meydankapı (Süleymaniye) Cami

Sinop'un tarihi camilerinden biri olan Meydankapı/Süleymaniye caminin kökenleri gizemle örülüdür. Candaroğulları döneminden günümüze kadar taşındığı bilinen bu yapının ilk banisinin Şeyh Ömer Efendi olduğu rivayet edilmektedir. Kesin bir bilgi olmasa da 1722 tarihi caminin inşasıyla ilişkilendirilmektedir.

Ancak 1876 yılında Kanuni Sultan Süleyman adına, Mutasarrıf Ahmet Kevval Paşa tarafından tamir edilmiş ve sultan adına atfedilmiştir. Tamir sırasında Kale caminin taşları kullanılmıştır. 1877 yılında caminin yanında bir sıbyan mektebi inşa edildiği söylenmektedir. Camide inşa kitabesi bulunmamasına rağmen, 1877 tarihli mektebin varlığı, yapının tarihi hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Bu mektebin inşası sırasında kullanılan malzemeler ve teknikler, caminin bugünkü devşirme malzemeli görünümünün temelini oluşturduğu söylenebilmektedir. Cami 14.20x12.86 metre ölçülerinde, iç mekânı, kareye yakın dikdörtgen bir plan şemasına sahiptir ve caminin üzeri düz ahşap bir çatı ile örtülüdür. Caminin kuzey cephesi, ahşap kaplama ve üst katı, ahşap bir kadınlar mahfili olarak tasarlanmıştır. Caminin iç mekânı, altta dikdörtgen, üstte sivri kemerli pencerelerle aydınlatılmaktadır. Bu durum Sinop'ta bulunan diğer camilerin iç mekânlarına benzer şekildedir. Ampir dekorlu ahşap minber ve alçı mihrap, sanatsal açıdan önemli bir değer taşımamaktadır. Caminin minaresi, caminin kayda değer tek detayı olarak nitelendirilebilir. Minare, çinko kaplamalı ve ahşap şerefelidir. Caminin kuzey bahçesinde bulunan Bizans döneminden kalan duvar kalıntıları ve son cemaat yerinde devşirme sütun kaideleri kullanılmıştır (Esemenli, 1990).

Cezayirli Ali Paşa Cami

Seyyid Bilal Türbesi'ne bitişik konumda yer alan cami, Sinop'un Ada Mahallesi'nde bulunmaktadır. Caminin farklı bölümlerinde bulunan iki kitabe, yapının inşa ve tamir tarihleriyle ilgili bilgiler sunmaktadır. Caminin mahfilinde bulunan ahşap levha üzerinde yer alan kitabe, caminin inşası hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Kitabede, caminin 1867 yılında Cezayirli Ali Paşa tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. Cami kapısının üstünde sağ tarafında bulunan ikinci kitabeden ise caminin 1888 yılında Sultan Abdülhamit döneminde tamir ettirildiği anlaşılmaktadır. Moloz taştan inşa edilen cami, dikdörtgen planlı bir yapıya sahiptir. 13.15x7.55 metre boyutlarındaki caminin döşemesi ve tavanı ahşap malzemeden yapılmıştır. Çatısı ise ahşap üzerine kiremit kaplı olarak tasarlanmıştır. Kadınlar mahfili, caminin girişinin hemen üzerinde, ahşap ve üç dilimli bir çıkma düzeni ile dışarıdan erişilebilen bir konumdadır. Cami mihrabı, mukarnaslı bir tarzda tasarlanmış olmakla birlikte oldukça sade bir görünüme sahiptir. Ahşap malzemeden yapılan minber üzerinde ise çiçek kabartmaları görülmektedir. 1873/74 yılında inşa edilen minare, caminin güneybatı köşesinde yer almaktadır (Uluğ, 1923; aktaran; Üstün, 2008: 47).

Sinop Kefevi Cami

Sinop'ta bulunan Mahmud Çelebiyyül Kefevi Cami, şehrin tarihi ve kültürel mirasının önemli bir parçasıdır. Caminin batı duvarında bulunan giriş kapısı üzerinde caminin kitabesi yer almaktadır. 1575 yılında Sinop kadısı olan Şeyh Mahmud Çelebiyyül Kefevi tarafından yaptırılmıştır. Caminin 1895 yılında Mutasarrıf Bekir Paşa tarafından tamir edildiği bilinmektedir. Cami 1920'li yıllarda ise ayetler ve mübarek kelimeler ile süslenmiştir. Caminin güney tarafındaki bahçesinde, 1581 yılında vefat eden Mahmud Çelebiyyül Kefevi'nin kabri bulunmaktadır (Sinop Valiliği Turizm, 2024).

Hacı Ömer (Tersane/İskele/Gümrük) Cami

Sinop tersanesinin ve deniz kenarının simgesi olan Çerkez Ömer Bey Cami, şehrin tarihi ve kültürel dokusuna katkıda bulunan önemli bir yapıdır. Caminin kapısı üzerinde bulunan kitabenin verdiği bilgiye göre, cami 1903 yılında Çerkez Ömer Bey tarafından yaptırılmıştır. 8.70x10.60 metre ölçülerinde dikdörtgen planlı bir yapıya sahip olan cami, moloz taştan inşa edilmiştir ve ahşap çatı ile örtülmüştür. Deniz seviyesine yakınlığı nedeniyle caminin temelinde mahzen katı inşa edilmiştir. Caminin kuzeydoğusunda yer alan ve girişe açılan merdiven ile son cemaat yerine ulaşılmaktadır. Caminin kuzeydoğu köşesinde çatıdan başlayarak konumlanan taş minare yer almaktadır. Caminin giriş yönünde ahşap düz bir tavan ve kadınlar mahfili bulunmaktadır. Mihrap, sade bir şekilde tasarlanmış ve herhangi bir süslemeye sahip değildir. Minber ise ahşap oyma ve kabartmalarla yapılmıştır (Gökoğlu, 1952; aktaran; Üstün, 2008: 50). Bu bilgilere ek olarak Uluğ (1923), caminin şu anki yapısından önce "İsmail Ağa Gümrük Cami" olarak bilinen ahşap bir caminin varlığına dikkat çekmektedir. Bu ahşap caminin 1733 yılından önce Karpuzcuoğlu Mehmed Ağa tarafından yaptırıldığını ve bu bilgiler ışığında banisi Mehmed Ağa olarak bilinen Kale yazısı Caminin de aynı kişi tarafından yaptırılmış olabileceği öne sürülmektedir (Üstün, 2008: 50).

Sinop Saray Cami

1374 yılında Candaroğlu Celalettin Beyazıt hükümdarlığında inşa edilen Saray Cami, Tersane Çarşısı'nın arka sokağında bulunmaktadır. Caminin kesme taş yapısı ve tek kubbeli mimarisi ile dikkat çeken yapı mihrap ve kitabesi ile döneminin izlerini yansıtmaktadır (Aydın, 2017).

Sinop Mehmed Ağa (Kaleyazısı) Cami

1651 yılında Mehmed Ağa tarafından inşasına başlanan cami, 1909 yılında Sinop halkı tarafından restore edilmiştir ve bu esnada kuzeybatı köşesine kesme taştan bir minare eklenmiştir. Restorasyonda caminin ön cephesindeki moloz taş duvarların ahşapla kaplandığı düşünülmektedir. Günümüzde de bu ahşap kaplama, caminin birinci katını ve çatı alınlığını süslemektedir ve cepheye ahşap bir konut görünümü kazandırmaktadır. Cami, Sinop'ta Osmanlı Dönemi'ne ait ahşap çatılı ve dikdörtgen planlı cami şemasının tipik bir örneği olarak görülmektedir. 2009 yılında son kez restore edilen caminin mihrabı ve minberi özgün değildir. Caminin güney kısmında bulunan hazirede ise altı adet mezar bulunmaktadır (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Gezilecek Yerler, 2024).

Sinop Fetih Baba Mescidi

Meydankapı mahallesinde bulunan yapının kapısının üzerinde ve doğu bölümünde iki kitabe yer almaktadır. Kitabelerden edilen bilgilere göre mescidin 1353 yılında İsmail bin Uslu Bey marifetiyle inşa edildiği ve sonrasında ise 1908 yılında Fetih Baba marifetiyle restore edildiği anlaşılmaktadır (Yurdakul, 2012). Mermerden oluşturulan zarif mihrap üzerinde kabartma olarak Ayetül Kürsi'nin yazılı olduğu süslemelerle dikkat çekmektedir (Eskici, 2002).

Sakal-ı Şerif

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kutsal emaneti mübarek Sakal-ı Şerif, Sinop'un Ayancık ilçesinin Bakırlıazaviye köyünde köy camisinde bulunmaktadır. Her yıl Ramazan ayının ortasında ve Kadir Gecesi ziyaretine açılmaktadır. Sakal-ı Şerif'i görmek isteyen vatandaşlar, din görevlilerinin nezaretin salavat getirerek dua ederler. Ziyarette vatandaşlar göz yaşlarına hâkim olamamaktadır (Başar, 2023). Sakal-ı Şerif'in camiye ne zaman ve kim tarafından getirildiği tam olarak bilinmemektedir. Rivayet odur ki Osmanlı döneminde bir medrese hocasının talebesine vermesiyle getirilmiştir (Ünal, 2021).

Seyit İbrahim Bilal Hazretleri Türbesi

Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri, Hz. Hüseyin'in altıncı göbekten torunu ve Türkiye'de bulunan evliyalarda içinde Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) akrabalık derecesi en yakın olan kişi olmasıyla öne çıkmaktadır. Hz. Hüseyin'in soyundan gelen Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri, 675 yılında Emevi Halifesi Ömer bin Abdülaziz'in emriyle İstanbul'un beşinci kuşatılmasına katılmıştır. Horasan üzerinden yola çıkan Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri, Orta Asya'da birçok gönüllü asker toplayarak Karadeniz kıyılarından İstanbul'a doğru ilerlemiştir. Hava şartlarının bozulması üzerine Sinop Limanı'na sığınan Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri ve askerleri Bizans Tekfurlarının saldırısına uğramıştır. Verilen mücadele sırasında Bizans Tekfurlarından biri Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri'ni şehit etmiştir. Rivayetlere göre Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri bedeninden ayrılan başını koltuğunun altına alarak şehit olduğu yerden türbesinin bulunduğu yere kadar yürümüştür ve ruhunu teslim etmiştir. Bu olay karşısında etkilenen Bizans Tekfuru, öldürdüğü kişinin sıradan bir insan olmadığını anlamıştır ve pişmanlık duyarak öldüğünde cesedinin Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri'nin türbesinin eşğine gömülmesini istemiştir. Seyyid İbrahim Bilal Türbesi Sinop'un merkez ilçesinde Ada mahallesinde yer almaktadır (Türker, 2011: 8).

Sinop Yeşil Türbe

Yeşil Türbe'nin 15. yüzyıl döneminden kalma bir yapı olduğu tahmin edilmektedir. Türbe, tek kubbeli ve tek planlı bir yapı şeklindedir. Türbe'nin ön cephesinde, büyük ve heybetli bir görünüme sahip, silmelerle çevrili ve dikdörtgen şeklinde bir giriş kapısı bulunmaktadır. Kuzey cephesi hariç diğer cephelerde dikdörtgen planlı birer adet pencere bulunmaktadır. Kitabesi bulunmayan bu yapının kim için yaptırıldığı bilinmemektedir. Türbe içerisinde beş adet sanduka bulunmaktadır. Ancak bu sandukaların kimlere ait olduğu bilinmemektedir (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Gezilecek Yerler, 2014). Bu bilgilere ek olarak, 1920'li yıllarda Yeşil Türbe'de onaylanmamış şecere bulunduğu söylenmektedir. Bu şecerede bulunan bilgilere göre Sinop-Ada mahallesine defnedilen Seyyid İbrahim Bilal Hazretleri'nin yeğeninin Çeçe Sultan olduğu söylenmektedir. Ayrıca Yeşil Türbe'de defnedildiği düşünülen Seyyid Yeşil Mustafa Baba'nın ise Çeçe Sultan'ın torunu olduğu Hüseyin Hilmi tarafından kaleme alınan "Sinop Kitabeleri" adlı eserde belirtilmektedir (Çek, 2017: 106).

Sultan Hatun (Aynalı Kadın) Türbesi

Arkeoloji Müzesi bahçesinde yer alan ve "Aynalı Kadın Türbesi" olarak da bilinen yapı, 1395 yılında inşa edilmiştir. Türbenin içindeki üç sandukadan biri, Osmanlı Padişahı Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'nın kızı Sultan Hatun'a aittir. Sultan Hatun ayrıca Candaroğlu Beyi Süleyman Paşa'nın da eşi olarak bilinmektedir. Türbede bulunan diğer mezarların kime ait olduğu ise tam olarak bilinmemektedir. Kare planlı bir mimariye

sahip olan türbe kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir. Zamanının benzer yapılarına bakıldığında orijinal olarak kubbe ile örtülmesi gereken yapı, günümüzde ahşap çatı ve kiremit ile örtülüdür (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Gezilecek Yerler, 2014).

Candaroğulları (İsfendiyaroğulları) Türbesi

Alaaddin Cami avlusundaki türbede Candaroğulları'ndan Celalettin Beyazıt, oğlu İsfendiyar ve İsfendiyar'ın oğlu İbrahim Bey ile bu aileye ait sekiz kişinin mezarı bulunmaktadır. Ne zaman inşa edildiği kesin olarak bilinmemekle birlikte türbedeki sandukalar, Türk taş işçiliğinin ve oymacılığının öne çıkan örneklerini sunmaktadır (Çakmak, 2009).

Gazi Çelebi Türbesi

Gazi Çelebi Türbesi, Pervâne Medresesi'nin içinde bulunmaktadır ve türbe içinde bulunan mezarlardan birinin kızına ait olduğu düşünülmektedir. Mezar taşları Selçuklu dönemini andıran uzun sandukalar şeklindedir. Mezarların baş ve ayak kısımlarında bulunan taşlarda Gazi Çelebi ve babasının isimleri ile Gazi Çelebinin ölüm tarihi yazmaktadır (Tunç & Özbek, 2020).

Hatunlar Türbesi

Candaroğulları dönemine ait Hatunlar Türbesi, Cezayirli Ali Paşa Camisi'nin yanında konumlanmaktadır ve tek kubbeli kare planlı bir mimariye sahiptir. Ne zaman inşa edildiği tam olarak bilinmese de Celalettin Beyazıt'ın oğlu İskender'in karısı ve kızı Türe Hatun için yapıldığı düşünülmektedir (Eskici, 2002).

Yesari Baba Türbesi

1803 yılında Batum'da doğan ve asıl adı Mehmet olduğu bilinen Yesari Babanın, Yesari lakabını solak olduğu için aldığı rivayet edilmektedir. Bektaşî olan Yesari Baba Sinop'ta bir dergâhın dedeliğini üç-dört yıl boyunca yapmıştır. 1881 yılında, 78 yaşında iken Sinop'ta vefat etmiştir ve Zeytinlik mevkindeki türbesine defnedilmiştir (Önal, 2017).

Çeçe Sultan Türbesi

Çeçe Sultan Türbesi Sinop'un Gerze ilçesinin Yenikent beldesinde bulunmaktadır. Türbe, Selçuklu Dönemi'nden günümüze ulaşan tek mekân ve tek katlı görünüme sahip bir yapıdır. Türbenin ön cephesinde, sağ kenarda küçük boyutlu, kesme taştan yapılmış olan kemerli giriş kapısı bulunmaktadır. Kapının üzerinde ise Selçuklu yazı stilinde yazılmış dikdörtgen taş bir kitabe yer almaktadır. Türbenin içinde sanduka mezarlar bulunmaktadır. Girişte bulunan beş küçük sandukanın Çeçe Sultan'ın kızlarına, büyük olan iki sandukanın Çeçe Sultan ve oğluna ait olduğu rivayet edilmektedir. Son olarak Çeçe Sultan'ın sancaktarına ait olduğu söylenen sanduka ise girişin karşısında kuzey duvarında yer almaktadır. Çeçe Sultan hakkında birçok rivayet ve söylence dolaşmaktadır. Bu rivayetlerden biri de gerçek adının Seyit Muhammed olduğudur. Aslında Horasan'da yaşadığı ve babasının Seyit Abdullah olduğu söylenmektedir. Ayrıca Hz. Muhammed'in ve 12 İmamlardan Musa El-Kazım'ın yedinci göbekten torunu olduğu rivayet edilmektedir (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Gezilecek Yerler, 2024).

Emir Tayboğa Türbesi

Camikebir mahallesinde bulunan türbe, dikdörtgen planlı ve doğu-batı konumlu bir yapıdır. Türbenin yan duvarları moloz, üst bölümü ise yarım ahşap ve kiremit ile kaplıdır. Türbenin güneye bakan yüzünde kemerli bir yapıya sahip giriş kapısı ve yine güney yüzde iki adet dikdörtgen planlı pencere bulunmaktadır (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Gezilecek Yerler, 2024). Türbenin kime ait olduğuna dair kesin bilgiye eldeki mevcut kayıtlardan ulaşılamamaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 2008 yılında yaptığı restorasyon çalışmaları ile türbenin korunması sağlanmıştır (Akyol, 2012).

Pervane Medresesi

Sinop'ta Alâeddin Cami avlusunun kuzey girişinin karşısında konumlanan Pervane Medresesi, 1262 yılında şehrin ikinci kez fethedilmesinin anısına Selçuklu Veziri Muinüddin Süleyman Pervane tarafından yaptırılmış bir Selçuklu eseridir. Pervane Medresesi, dikdörtgen planlı ve kuzey-güney doğrultusunda uzanan bir yapıdır. İki eyvan ve açık avlu gibi unsurları barındıran medrese, klasik Selçuklu medrese tipolojisinin güzel bir örneğidir. Tamamı mermerden inşa edilmiş ve süslü motiflerle bezenmiş anıtsal giriş kapısı, medresenin görkemli görünümünü tamamlamaktadır. Avlunun ortasında sekizgen bir şadırvan yer alırken, doğu ve batı cephelerinde üçer sütuna oturan kemerli revaklar bulunur. Revakların arkasında ise her biri ocak ve sokağa bakan büyük pencereye sahip beşer taneden on adet küçük hücre yer almaktadır. Medresenin giriş eyvanının karşısında bulunan ana eyvanın önü sonradan kapatılarak oda haline getirilmiştir. Ana eyvanın üzerinde bulunan kitabenin okuması sonucunda bu değişikliğin 1889 yılında, Mutasarrıf Faik Bey döneminde yapıldığı

anlaşılmaktadır. Ana eyvana bakan sol tarafta dersane olarak kullanıldığı düşünülen bir oda yer almaktadır. Ana eyvana bakan sağ taraftaki avluda ise Pervâneoğulları'nın son beyi Gazi Çelebi ve kızının anıt mezarları bulunmaktadır. Medrese inşa edildiği dönemde çatı sistemi düz toprak damdan oluşmaktaydı. Daha sonraki bir dönemde yapılan tadilatla ise çatı dışı doğru meyilli hale getirilmiş, alaturka kiremit ile kaplanmış ve kirpi saçak ile sonlandırılmıştır. Pervane Medresesi, 1932-1970 yılları arasında müze olarak hizmet vermiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan medrese, 2002 yılında Kültür ve Turizm faaliyetleri için Sinop Valiliği'ne devredilmiştir. Valilik tarafından Sinop'un el sanatları ve yöresel mutfağını tanıtmak amacıyla esnafa tahsis edilerek çarşı işlevi görmesi sağlanmıştır (Sinop Valiliği Turizm, 2024).

Paşa Tabyaları

Sinop Yarımadasının güney ucunda, şehir merkezine yaklaşık bir kilometre mesafede konumlanan Paşa Tabyaları, 19. yüzyılda inşa edilmiş bir Osmanlı savunma yapısıdır. Tabyaların inşası, Osmanlı-Rus Savaşı sırasında denizden gelebilecek saldırılara karşı koruma sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yarı ay şeklinde bir alana yayılan Paşa Tabyaları, 11 top yatağı, cephanelik, asker koğuşu ve mahzen gibi çeşitli yapılardan oluşmaktadır. Bu yapılar, Osmanlı'nın askeri mimarisini ve deniz savunma stratejisini somutlaştırma açısından önemli bir yere sahiptir. Günümüzde restore edilerek tarihi ve kültürel bir alan olarak ziyarete açılan Paşa Tabyaları, turistlerin ilgisini çeken önemli bir destinasyondur. Ziyaretçiler, tabyalarda bulunan topçu mevzilerini, tabyaların iç mekanlarını ve Sinop'un panoramik manzarasını keşfedebilmektedir. Tabyalarda ayrıca kafeterya ve açık alanlar da mevcut olup, piknik yapmak için de kullanılabilir (Sinop Kent Rehberi, t.y.: 28).

Durakhan Kervansarayı

Kervansaray, Pervane Muinüddin Süleyman tarafından 1265 senesinde inşa edilmiştir. Kervansaraya ait kitabede de Büyük Pervane Süleyman bin Ali'nin 1265 (H. 664) tarihinde bu yapıyı yaptırdığı belirtilmiştir (Başoğlu, 1972). Kervansaray, İç Anadolu ile Karadeniz arasındaki ticaret yolunda konumlanmakta olup bölgede yaşayan halk ve seyyahlar tarafından hana Durakhan denildiği bilinmektedir. Bu nedenle ilçenin adı tarihte yer yer Durakhan olarak geçse de zaman içerisinde halk arasında Durağan olarak değişime uğramıştır (Önal, 2017). Kervansaraya yapısal olarak bakıldığında duvarlarının dönemin inşa tekniğine uygun olarak moloz taş, kireç ve harç kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Kervansarayın ortasında 22.5x14 metre boyutlarında bir avlu bulunmaktadır ve çevresinde 13 oda yer almaktadır. Kervansarayın girişine dışarıdan bakıldığında yapının gerçek bir Türk mimarisi örneği olduğu görülmektedir. Kapının üst kısmının hiçbir tutucu malzeme kullanılmadan korunması Türk Mimarisi'nin geometrik dengeyi ön planda tutma anlayışını sembolize etmektedir (Durağan Belediyesi Kültür, 2024). Kervansarayın batısında yer alan medresesi ve güney batısındaki camisi günümüze kadar korunaklı şekilde ulaşmamıştır. Yakın zamana kadar bazı kalıntıları görülebilen ve yapının bir parçası olduğu düşünülen hamam kalıntısı da zamana yenik düşmüştür. Kervansarayın günümüze ulaşabilen kısmı 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü çalışmaları ile restore edilmiştir (Yurdakul, 2012).

Yaykıl Hanı

Gerze Kasabası yakınlarındaki Yaykıl köyünde, önemli bir kesimi ayakta kalabilmiş bir han mevcuttur. Uzun dikdörtgen şekilli yapı, Güneye doğru hafif eğimli bir arazi üzerine kurulmuştur. Duvarların dış yüzeyi düzgün sıralar oluşturan kaba yönü taşlarla örtülmüştür. Taş sıraları arasına tuğla hatıllar konulmuştur. Duvarların dış yüzeylerinde, özellikle Doğu duvarında büyük tahribat görülmektedir. Kuzey duvarı üzerinde, mazgal pencerenin alt kesiminde oluşan büyük bir gedik bu kesimi tehdit etmektedir. Taç kapının üzerinde yer aldığı güney cephesi daha özenli bir işçiliğe sahiptir. Bu duvar üzerinde, dört sıra tuğladan oluşan bir hatıl halen görülebilmektedir. Giriş aralığı hemen üstünde görülen kareye yakın şekilli gedik, yerinden düşmüş bir kitabe levhasını düşündürmektedir. Yüklü hayvanların rahatça geçebilecekleri genişlikte inşa edilmiş olan giriş aralığı, kesme taştan basık bir kemerle örtülüdür. Üstte, tuğladan ikinci bir kemer, taş kemeri izlemektedir. Giriş aralığı içte, daha basık ikinci bir kemerle örtülüdür. Kapıdan, Kuzey-Güney yönlü sivri kemerli bir tonozla örtülü geniş bir mekâna girilmektedir. Mekânın tonozu, küçük boyutlu kesme taşlarla inşa edilmiştir. Tonoz kavsinin başladığı hizada, yaklaşık onbeş sıralı bir tuğla duvar örtüsü dikkat çekmektedir. Bu ara mekânın Güney duvarı üzerinde, giriş kapısının solunda mihrap olduğunu tahmin ettiğim bir nişin kalıntıları görülebilmektedir. Nitekim, bu nişi örten mukarnaslı kavsaranın mukarnas dışlarından birkaçı halen seçilebilmektedir. Ara mekânın Doğu duvarı üzerinde, kabaca onarılmış büyükçe bir gediğin yer aldığı kesimde, bir ocağın bulunduğu kalan baca izinden anlaşılabilir. Ara mekânın kuzey duvarı ortasında, ahir kısmına geçişi sağlayan bir kapı bulunmaktaydı. Ara mekânı ahirden ayıran bu duvarın batı yarısı bugün tamamen yıkılmış durumdadır. Fakat ahir giriş kapısının sağ sögesi açıkça seçilebilmektedir. Dikdörtgen planlı ahir mekânı, ara mekân gibi Kuzey-Güney yönlü tek bir tonozla örtülüdür. Bu mekânın Doğu ve Batı

duvarları, tonoz başlangıcına kadar moloz taslarla, tonozu ise küçük boyutlu düzgün kesme taşlarla inşa edilmiştir. Doğu duvarı üzerinde bir mazgal pencere bulunmaktadır. Pencere aralığının üstü, nispeten ince bir atkı taş ile örtülmüş, atkı taşın üzerine de bir hafifletme kemeri inşa edilmiştir (Ünal, 2021: 189).

Sinop Yukarı Hamamı

Hamam, Sakarya Caddesinde Alaaddin Cami yanındaki ara sokakta konumlanmaktadır. Camiye yakınlığı dolayısıyla halk arasında Alaaddin Hamamı olarak da bilinmektedir. Hamamda iki ayrı bölüm bulunduğu ve doğu tarafını erkeklerin batı tarafını ise kadınların hamam olarak kullandığı bilinmektedir. Vakıf kayıtlarından elde edilen verilere göre, hamamı 1215 yılında Pervane Süleyman'ın inşa ettirdiği anlaşılmaktadır. Hamam günümüzde orijinal işlevini yitirmiştir ve farklı kullanım amaçları kapsamında ticari işletmelere kiralanarak hizmet vermektedir (Türkiye Kültür Portalı, 2024).

Sinop Aşağı Hamamı

Osmanlı Devleti zamanına ait olan Aşağı Hamam geniş bir alana yayılan, eski bir yapıdır. Hamam kuzey güney doğrultulu konumlanmaktadır ve hamamın bir müstemilatı bulunmaktadır. Yapı kubbeli bir mimariye sahiptir ve üst bölümü tonoz ve kiremit ile kaplıdır. Hamama ait bir kitabenin bulunmaması, bugüne kadar yapılan araştırmalarda inşa tarihinin kesin olarak bilinmemesine neden olmaktadır. Paflogonya eserinin sahibi Ahmet Gökoğlu ise Seyyid Bilâl'in hamamı inşa ettirdiğini belirtmektedir (Türkiye Kültür Portalı, 2024).

Sinop Varoş Hamamı (Yalı Hamamı)

Yeni mahalle civarında bulunan hamamın kitabesi bulunmamaktadır. Ancak vakıf kayıtlarından elde edilen veriler hamamı yaptıran kişi olarak İsfendiyaroğlu II. İbrahim Bey'e işaret etmektedir. Hamam kesme taş ve maloz kullanılarak yapılmıştır (Berberoğlu, 2010).

Terelek Kaya Mezarı

Durağan ilçesi sınırları içerisinde bulunan Kökler köyünde yer alan mezarın muhtemelen M.Ö. 7. yüzyılda Paflagonyalılar tarafından inşa edildiği düşünülmektedir (Önal, 2017). Mezarın girişinde üç sütun ve alınlık bölgesinde kabartmalar bulunmaktadır. Alınlık kısmında sağda bir insanın çıplak olarak aslanla mücadelesi tasvir edilmekte olup solda ise hayvan boynuzları arasında çıplak bir insan başı kabartması yer almaktadır (Başoğlu, 1978).

Ambarkaya Kaya Mezarı

İlçeye yaklaşık 4 kilometre uzaklıkta Beybükü Köyü sınırları içinde konumlanan Ambarkaya Kral Mezarları'nın, M.Ö. 6. yüzyılda Paflagonyalılar tarafından inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir. Mezarın girişinde dikdörtgen şeklinde bir kapı bulunmakta olup girişte ise üç adet sütun dikkat çekmektedir. Kral mezarları, Kızılırmak ve Gökırmak'ın kesiştiği bölgede konumlanmış olup bölgenin geçmişte stratejik bir nokta olduğunu göstermesi bakımından büyük bir öneme sahiptir (Aydın, 2017).

Salar Köyü Kaya Mezarı

Boyabat ve çevresinde, M.Ö. 7. yüzyıla dayanan kaya mezarlarına rastlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda yaklaşık olarak 8-10 adet kaya mezarı belirlenmiş olsa da gerçek sayının 112 olduğu düşünülmektedir (Yurdakul, 2012). Bunlardan biri Salar köyü Kaya Mezarıdır. Mezarın M.Ö. 7. yüzyılın ortalarında Paflagonyalılar tarafından inşa edildiği düşünülmektedir. Söz konusu mezar Salar Köyü'nün güneydoğusunda ve Boyabat-Kastamonu yolunun yaklaşık 15 kilometre uzağında bulunmaktadır (Önal, 2017). Mezarın boyu yaklaşık 10 metre olup yüksekliği ise 5 metredir. Bu mezar sütunlarının üstünde küp şeklinde başlıklar bulunmaktadır. Ayrıca mezarın iç kısmında diz çökmüş hayvan figürleri bulunmaktadır. Mezarın girişinde, ışığın içeri girmesi için küçük bir pencere açılmıştır. Mezara ait geniş bir alınlık bulunmaktadır ancak bir kısmı zamanla düşmüş durumdadır. Düşen kaya parçasında aslan ve kartal figürleri yer almaktadır. Bu kabartmaların anlamı aslanların mezarın koruyucusu olarak yerleştirildiği ve dışarıdan gelebilecek kötülükleri uzaklaştıracağı inancıyla yapıldığı şeklindedir. Kartal ise ruh kuşu olarak kabul edilmiştir ve bazı kültürlerde savaş sahnelerini veya dini anlamları temsil etmektedir (Başoğlu, 1972).

İnaltı Mağarası

Ayancık İnaltı Köyü yöresinde bulunan Ayancık İnaltı Mağarası 3 Ağustos 2020 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Alan yaklaşık 22,8 hektardır ve deniz seviyesinden 1070 metre yükseklikte bulunmaktadır. Mağara speleotemler açısından zengin değildir ancak başlıca cazibe noktası yer yer 20 metreyi aşan tavan yüksekliği ve giriş kısmındaki geniş ve yüksek odasıdır. Mağaranın ortalama uzunluğu 658 metredir ve 300 metrelik bölümü aydınlatılmış olarak ziyarete açık halde bulunmaktadır. Mağara, Ayancık İlçesi'ne 36 kilometre uzaklıkta konumlanmıştır. Mevcut yolun İnaltı köyüne kadar olan kısmı 35 kilometreyi bulmaktadır.

Mağara, köye yaklaşık 400-450 metre mesafededir, eğimli ve stabilize bir yol ile mağaraya erişim sağlanmaktadır. Ayrıca bu bölge Sinop Merkez'e 94 km, İstanbul'a 620 km, Ankara'ya 350 km ve Kastamonu'ya ise 111 km mesafededir (Türkiye Kültür Portalı, 2024).

Bazalt Kayalıkları

Boyabat'a yaklaşık 15 kilometre uzaklıkta Fındıklık mevkiinde bulunan Bazalt Sütunları yaklaşık olarak üç ila beş milyon yıl öncesine tarihlenen genç döneme ait jeolojik oluşumlardır. Bu sütunların özelliği dört ile altı köşeli yapıları ve 30 ila 40 metrelik yükseklikleridir (Boyabat Kaymakamlığı Kültür/Tarih, 2024). Bu kayalıkların jeolojik yapısı ve oluşumu üzerine yapılan araştırmalar bölgenin jeolojik tarihine dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Çeşmeler

Sinop'un farklı yerlerinde tarihin farkı zamanlarında inşa edilmiş birçok tarihi çeşme bulunmaktadır. 1289 yılında Meydankapı mahallesinde inşa edilen Aslan Çeşmesi, 1500'lü yıllarda Camikebir mahallesinde inşa edilen Fışkıran Çeşme, 1429'da Tuzcular Caddesi üzerinde inşa edilen Şehabüddin Çeşmesi, 1858'de Camikebir mahallesinde inşa edilen Terazi Çeşmesi, Meydankapı mahallesinde Saray Çeşmesi, 1851'de Kefevi de inşa edilen Kefevi Çeşmesi, Seyyid Bilal Cami alanında bulunan Seyyid Bilal Çeşmesi, 1485'te Kale yazısı mahallesinde inşa edilen Sarımsaklı Çeşmesi ve 1853'te tersane de yaptırılan Şehitler Çeşmesi bu yapılardan birkaçıdır (Yurdakul, 2012).

Tarihi Sinop Evleri

Kültürel mirasın en somut göstergelerinden olan ve şehri süsleyen tarihi Sinop Evleri Sinop'ta sivil mimarlık örnekleri arasında en dikkat çeken yapılardır. İl merkezinde Yüksek Kaldırım, Tuzcular Caddesi, Kemalettin Sami Paşa Caddesi ve Kuru Çeşme Sokak'ta yer alan evler eski tarihi dokularını halen korumaktadırlar (Boz vd., 2007: 53).

Geleneksel El Sanatları

Sinop'un el sanatları, geçmişten gelen geleneklerin ve değerlerin bir yansıması olarak şehrin kültürel kimliğinin önemli bir parçasını oluşturmaktadırlar. Sinop'un en yaygın ve özgün el sanatları arasında; çember, mahrama, peşkir, gemi/tekne modelciliği ve kotracılık, bıçakçılık ve keten dokumacılığı olduğu bilinmektedir. Çember, Sinop yöresinde başörtüsü olarak kullanılan, geçmişten günümüze kadar varlığı korumuş bir dokuma türüdür. "Uzun Mendil" olarak da tabir edilen bir dokuma türü olan Mahrama ise ince ve uzun yapısıyla dikkat çekmektedir. Standart bir boyutu olmasa da genellikle 25-45 santim genişliğinde ve 100-150 santim uzunluğunda dokunmaktadır. Farklı renklerde pamuk ipliği kullanılarak yapılan mahramalar, geçmişte havlu veya bel kuşağı olarak kullanılmıştır. Peşkir, mahramalar ile aynı teknikte dokunan ancak mahramalara göre daha ince ve uzun olarak dikkat çeken, eskiden el ve yüz havlusu olarak kullanılmak amacıyla yapılan dokuma türüdür. Peşkirler dokunurken düz pesent, verev pesent, düz sarma, verev sarma, gözeme, balık sırtı ve civankaşı gibi işleme teknikleri kullanılmaktadır. Sinop'un el sanatları arasında önemli bir yere sahip olan kotracılık ve tekne modelciliği sanatının kökeni 1950'li yıllara, Sinop Cezaevi'ne kadar uzanmaktadır. İki mâhkum tarafından başlatılan bu el sanatı, mahkumların cezaevinden çıktıktan sonra da devam ettirmeleri ve çıraklara öğretmeleri sayesinde hızla yayılmıştır. Önceleri Sinop Limanı'na gelen yolcu vapurlarındaki ziyaretçilere hediye olarak sunulan kotralar, zaman geçtikçe üne kavuşmuş ve il dışına gönderilmeye başlanmıştır. Günümüzde Sinop'a gelen yerli ve yabancı turistlerin en çok tercih ettiği hediye eşyalardan biri haline gelen kotralar, şehrin simgesi haline gelmiştir. Kotracılığın yanı sıra, günümüzde daha güncel olan, teknik bir bilgi gerektiren ve projeli olarak çalışılan tekne modelciliği de yaygınlaşmaktadır. Gulet, çektirme, taka, sandal, kalyon, yat, balıkçı gibi farklı tekne modelleri ahşap ve el işçiliği ile üretilmektedir. Sinop'un köklü el sanatlarından biri olan el yapımı bıçakçılık ise 1890 yılında Hüseyin Usta tarafından bir hobi olarak başlatılmıştır. Zamanla bir sanata dönüşen bu gelenek, Özekes ve Yılmaz aileleri tarafından nesilden nesile aktarılmıştır ve günümüzde Özekes ailesinin dördüncü kuşak ustaları tarafından sürdürülmektedir. Bıçaklar, yüksek karbonlu İsveç takım çeliği, gül ağacı kökü, manda ve geyik boyunuzu gibi değerli malzemelerden yapılmaktadır. Sinop'un el yapımı bıçakları, sadece şehrin kültürel mirasının bir parçası olmanın ötesinde şehrin tanıtımına da büyük katkıda bulunmaktadır. Son olarak keten dokuma ve keten üretimi ise sadece Sinop'un Ayancık ilçesinde yapılmaktadır. Bu gelenek günümüzde az sayıda usta tarafından sürdürülmektedir. Keten dokumacılığı zahmetli ve özenli bir süreçtir. İlk aşamada keten tohumu ekimi temmuz ayında yapılmaktadır. Hasat edilen keten bitkisi çeşitli işlemlerden geçirilerek ipliğe dönüştürülmektedir. Elde edilen keten ipliği, "düzen" adı verilen geleneksel dokuma tezgahlarında işlenmektedir (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü-Sinop Halk Kültürü, 2024).

Etkinlikler, Festivaller ve Kutlamalar

Yenicuma Keşkek Festivali, Akgöl Yayla Şenlikleri, Sökü Yayla Şenlikleri, Hıdırellez Şenliği, Gerze Kültür ve Sanat Festivali, Helesa Geleneği, Yenikent Kültür Tanıtım ve Güreş Festivali, Boyabat Kültür, Turizm ve Tanıtım Festivali, Dikmen Yağlı Güreşleri, Ayancık Panayırı, Durağan Panayırı, Tarihi Türkeli Panayırı, Bektaşğa Hıdırellez Şenlikleri, Ayancık Kültür-Keten ve Ahşap Festivali Sinop destinasyonunda yapılan etkinlik ve kutlamalardandır. Sinop ve ilçelerinde düzenlenen bu etkinlikler, destinasyonun kültürel kimliğinin yaşatılmasına, sosyal yaşamına ve turizmüne önemli katkılar sunmaktadırlar (Boz vd., 2017: 53; Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yerel Etkinlikler, 2024).

Giyim-Kuşam

Yörede erkekler zıpka adı verilen paçaları dar, üzeri bol pantolon ve üste yakasız gömlek giyerler. Gömlek üzerine salta adı verilen cepken giyilir. Kadınlar içlerine göynek giyerler. Gömleklerin yakası nakış ile süslenmiştir. Bazı yerlerde göyneklerin etek kısmı da işlenmiştir. Göynek üzerine kurtlu, fındıklı veya altı parmak adı verilen üç etek işlemeli, beli uçkur ile bağlanan don giyilir. Bele yün veya pamuktan dokunmuş kuşak bağlanır. Bunların üzerine de öne önlük takılır. Kıyafeti başlık tamamlar. Ayancık ve köylerinde başa nezgep takılır. Bazı yerlerde bunun yerine feste kullanıldığı görülmüştür. Onun üzerine de yazma, kesmeli poğça, iç kısımlarda çember örtülür. Genel olarak ise sarı yazma bağlanır. Başın üstünde de alınlık denilen çatki vardır (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü El Sanatları, t.y.: 10).

Yöre Mutfağı

Sinop, Karadeniz'in kuzeyinde yer alan ve tarihi güzellikleri ile bezense de lezzetli mutfağıyla da dikkat çeken bir şehirdir. Bu mutfak, Karadeniz mutfağının genel özelliklerini taşıırken, kendine özgü lezzetleri ile de ayrılmaktadır. Sinop mutfağı, Karadeniz mutfağının zengin bir örneği sayılabilmektedir. Bölgenin coğrafi ve kültürel özelliklerini yansıtan bu mutfak, sebze, balık, hamur işi ve et yemekleri ile öne çıkmaktadır. Sinop mutfağında sebze ve balık yemekleri önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca hamur işleri de Sinop mutfağının vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Nokul, Katlama, Sac Böreği ve Kulak Hamuru gibi hamur işleri, bölgeye özgü lezzetler arasındadır. Hıdırellez ve düğünlerde ikram edilen keşkek yemeği ise buğday veya mısır ve kuru fasulyeden yapılmaktadır. Hıdırellez yemeği olan Pilaki, içerisine yeşillikler ve tuzlu palamut balığı eklenerek yapılan bulgur pilavıdır. Hamsi dolması da Sinop mutfağının en sevilen lezzetlerinden biridir. Hamsi dolması, özel bir pişirme tekniği ile hazırlanmaktadır (Özdemir, 2007). Sırık Kebabı, Hasuda, Kaşık Çıkartması (mamalika), Zılbıt Böreği, Taktak Helvası ve ezmesi Sinop'a ait diğer yöresel lezzetlerdendir. Ayrıca Sinop'un bereketli topraklarında yetişen ürünler içerisinde en meşhuru ise Sinop Kestanesi'dir (Sinop Valiliği Mutfak, 2024).

Halk Oyunları

Karadeniz Bölgesi'nin batısında yer alan Sinop, tarihi ve doğal güzellikleri kadar folkloru ile de öne çıkan bir destinasyondur. Bölgenin coğrafi konumu ve tarihi geçmişi, farklı kültürlerin etkileşimine açık hale getirerek folklorunda zengin bir çeşitlilik oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Sinop folklorunun en önemli unsurlarından biri halk oyunlarıdır. Türkiye'nin en kıvrak oyunlarının Karadeniz'de bulunduğu bilinirken, Sinop oyunları da bu kıvraklık ve özgünlük ile öne çıkmaktadır. Bölgedeki oyunların temposu genellikle ağırdır ve konular genellikle güzellik unsurları ve gönül oyunları etrafında dönmektedir. Halk oyunları ise karşılama türündendir ve Kafkasya'dan göç eden halkın oyunları ile Batum göçmenlerinin Artvin horonlarını andıran oyun havaları da yaygındır. Sahile yakın kısımlarda oynanan oyunlar ritimleri ve figürleri bakımından Kafkas oyunlarına benzerken, iç kısımlarda ise İç Anadolu ve Kastamonu yöresi oyunlarının özelliklerini taşımaktadır. Oyunlara def, davul, zurna, bağlama, mızık ve tulum gibi çalgılar eşlik etmektedir ve ezgili oyunlar çoğunluktadır. Sinop folklorunun zenginliği göz önüne alındığında, bu konuda bilimsel araştırma eksikliği dikkat çekicidir (Özdemir, 2007: 47). Muhtar, Karasuda Pazar Var, Ayancık Eymeleri, Ayancık Çiftetellisi, Boyabat'ın Pirinci, Derelerde Kuşburnu, Boyabat Çiftetellisi, Munise, Gürcü Horonu ve Tütün, Sinop yöresinde en çok oynanan oyunlar arasında yer almaktadır (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Halk Kültürü, 2024).

Davul-Zurna

Sinop'ta davul-zurna ayrılmaz bir ikili olarak kabul edilmektedir. Davul çalana "davulcu", zurna çalana "kavalcı" denir ve bu ikili yöresel sanat icra ederler. Bu sanatın eğitimi, kursu veya okulu yoktur. Mesleğe 10-15 yaşlarında köçeklik ile başlanmaktadır ve usta-çırak geleneği ile devam ederek öğrenilmektedir. Davul-zurna düğün, dernek, asker eğlencesi ve kutlamalar gibi toplumsal etkinliklerin olmazsa olmazıdır. Bu mesleği yapanlar ekip olarak çalışmaktadırlar. Bu ekibe "meytar" adı verilmektedir ve düğünlere de iki davul, iki zurna ve bir köçek, dört davul, dört zurna ve iki köçek olacak şekilde gitmektedirler. Bu sayının 15 davul ve 15 zurna olduğu da görülmektedir. Sayı ne kadar çok ise düğünün zenginliği de o ölçüde düşünülmektedir.

Davul-zurna şekil ve tını özelinde Anadolu'nun her yöresinde farklılık gösterdiği gibi Sinop yöresinde de farklılık göstermektedir. Sinop Merkez, Ayancık, Erfelek, Gerze ve Türkeli birbiriyle benzerlik gösterirken, Boyabat, Saraydüzü ve Durağan kendi aralarında benzerlik göstermektedir ve daha çok Kastamonu yöresinden etkilenmektedir. Düğün sahipleri düğünden aylar öncesinde meytarla anlaşmak zorundadırlar ve bir miktar para da vermeleri gerekmektedir, bu para "okulluk" olarak adlandırılmaktadır. Okulluk toplam ödenecek ücretten düşülmemektedir. Davulun çerçevesini oluşturan kasnak denilen kısmı; kurutulmuş ceviz, çam veya kayın ağacından yapılmaktadır. Tokmak ile vurulan kısmı üç ve altı yaş aralığındaki tekenin derisinin, 10-15 gün tahta zemin üzerinde, kenarlarına birer santim çivi çakılarak, gerdirilerek kurutulmaktadır. Çembere kalıbı oluşturulur ve pervaza sarma işleminden sonra istenen tını yakalanıncaya kadar ipler gerilir ve sabitlenir. Davul tokmağı ceviz, çubuğu ise kiren (kızılçık) ağacından olması tercih edilmektedir. Zurna erik ağacından torna makinelerinde ve el işçiliği ile yapılmaktadır. Sinop genelinde profesyonel olarak 200-250 kişinin bu mesleği ek iş olarak yaptığı tahmin edilmektedir. Sinop, Gerze ve Boyabat ilçelerinde gençlerin bu işi meslek edinmek için öğrenme çabaları olmasına karşın, Ayancık ve Türkeli ilçelerinde sayı her geçen gün azalmaktadır. Meslek aile bütçesine ciddi anlamda ek katkı sağlamaktadır ve zorlukları olan bir iş değildir. Ancak mesleğin mevsimsellik özelliği taşıması, silah atılma, alkol tüketenlerin taşkınlık yapması ile istek şarkı çalınmadığında kavga çıkması gibi risklerin bulunması, davul-zurnacılığın meslek edinilmesinde engel teşkil ettiği düşünülmektedir (Başar, 2023).

Köçeklik

Köçeklik, kadın kılığına girerek dans eden ve bunu meslek haline getirmiş erkeklerin oluşturduğu bir gelenektir. Bu gelenek, Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı biçimlerde varlığını göstermektedir. Günümüzde köçeklik geleneğinin en canlı şekilde sürdürüldüğü yerlerden biri Sinop'tur. İlçe sınırlarında Erfelek, Gerze ve Ayancık'ta, il sınırında ise Sinop merkezde yaygın olarak icra edilmektedir. Köçekler, "fistan" adı verilen, parlak renkli ve işlemeli kumaşlardan yapılmış geleneksel bir kıyafet giymektedirler. Kıyafet, duvak, peçe, kolye, küpe ve bilezik gibi aksesuarlarla tamamlanmaktadır. Parmaklarına zil takan köçekler, dansları sırasında bu zilleri kullanarak ritme eşlik etmektedirler. Köçeklerin dansları genellikle davul ve zurna eşliğinde yapılmaktadır. Köçeklik geleneğinde, tek başına veya grup halinde performans sergileme iki farklı şekilde gerçekleşmektedir. Tek başına oynayan bir köçek, davulcular ile birlikte hareket etmektedir. Birden fazla köçek bir araya gelerek de performans sergileyebilmektedirler. Bu durumda, köçekler hem birbirleriyle hem de davulcularla etkileşim halinde olmaktadır. Köçekler, düğün ve eğlencelerde aldıkları ücret ve topladıkları bahşişlerle geçimlerini sağlamaktadırlar. Bahşişler, "meytar başı" denilen saygın bir kişi tarafından toplanmaktadır ve tüm meytara eşit şekilde paylaştırılmaktadır. Sinop'ta köçeklerin yer aldığı meytar, iki davulcu, iki zurnacı ve iki köçek olmak üzere genellikle altı kişiden oluşmaktadır. Köçekler, yaşları büyüdükçe zurnacılığa veya davulculuğa terfi etmektedirler. Ayrıca oyunlarına başlamadan önce mutlaka içki içmektedirler. Köçeklik geleneğinde alkollü içecek kullanımı, oyunların sergilenmesinden önce önemli bir ritüel olarak yer alır. Köçekler, oyun öncesi içki tüketerek performanslarını ve sahnedeki rahatlıklarını artırmayı amaçlamaktadırlar (Başar, 2023).

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Kültürel ve tarihi birikimin yoğun olduğu Sinop destinasyonunda hala bilinmeyenlerin gün ışığına çıkarılması, mevcut olan yapıların restorasyonu, çevre düzenlemesinin yapılması, bilinçli bir koruma politikasının oluşturulması gerekmektedir. Bu amaca yönelik yapılan çalışmalar "tarih ve turizm kenti" olma yolunda amaçlara ulaşma da önemli bir mesafenin kat edilmesini sağlayacaktır. Bu kapsamda yapılabileceklerin başında halen kullanımda olan ve kültür varlığı statüsü bulunan evlerin sahiplerinin tadilata ihtiyaç duyduklarında önlerine çıkan yasal engellerin kısmen esnetilmesi gelmektedir. Sinop evleri üzerine alanyazında çok fazla bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu yüzden konu özelinde detaylı çalışmalar yapılmalıdır. Sinop Valiliği'nin Kültür Envanterinde evler listelenmiş olsa da çok fazla güncel ve net bilgi envanterde yer almamaktadır. Envanterde, kültürel değeri olduğunu düşünülen köy evlerinin yer almadığı da tespit edilmiştir. Sinop'ta kültür mirasının korunması noktasında kentsel dönüşüm projelerinin tarihe ruha uygun şekilde hayata geçirilmesi öncelenmelidir. Yıkılmaya yüz tutmuş tarihi evlerin restorasyonu gerek mülk sahiplerinin desteklenmesi gerek devlet eliyle aslına uygun olarak ivedilikle yapılmalıdır. Sinop Öğretmenevi ve Adliye Sarayının bugünkü kullanım şekli binalarda geri dönülmez fiziki yıpranmalara neden olmaktadır. Bu yapıların kullanım şekli daha stabil hale getirilmelidir. Örneğin; müze veya kültürel etkinlik faaliyetleri için bu binalar düzenlenebilir. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kutsal emaneti mübarek Sakal-ı Şerifi hakkında tarihsel araştırmalar yapılarak inanç turizmi kapsamında bilinirliği artırılmalıdır. Ayrıca kutsal emanetin bulunduğu bölgenin fiziki altyapısı iyileştirilerek daha kolay ulaşılabilir hale getirilmelidir. Sakal-ı Şerif'in bulunduğu Bakırlıazaviye köyünün tarihi dokusunun da bozulmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Köy evlerinin restorasyonu yapılarak turizme kazandırılması için çalışmalar yapılabilir. Yine Sakal-ı Şerifin

bulunduğu köy camisi 1870'lü yıllarda yapılmıştır ve döneminin özelliklerini yansıtmaya itibariyle bir kültürel miras değeri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Köyde bulunan tarihi çeşmenin suyunun şifalı olması ve yine köy mezarlığında bulunan mezarlardan birinin rivayete göre evliya mezarı özelliği taşıması spesifik olarak alanın değerlendirilmesini ve tamamen inanç merkezli bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır.

KAYNAKÇA

Akyol, V. (2012). Sinop Turizm Potansiyeli. Sinop: Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu.

Aslan, Z. & Ardemagni, M. (2006). Introducing Young People to the Protection of Heritage Sites and Historic Sites. A Practical Guide For School Teachers in the Arab Region. <http://www.icrom.org/ifrcdn/pdf>, Erişim Tarihi: 15.01.2024.

Avcı, M. & Memişoğlu, H. (2016). Kültürel Miras Eğitimine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. İlköğretim Online, 15(1), 104-124.

Avcıkurt, C. (2015). Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım. (4.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Aydın, R. (2017). Sinop Alâeddin Camisi'ndeki Osmanlı İzleri. Sanat Tarihi Yazıları. ss.469-519. İstanbul: Prof. Dr. Kerim Türkmen Armağanı.

Bakar, R. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Sinop İli Destinasyon İmaj Algıları. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

Başar, F. (2023). Sinop Davul-Zurna ve Köçeklik Konulu Sözlü Görüşme. Görüşme Tarihi: 21.11.2023.

Başoğlu, B. (1972). Boyabat Çevresi ve Tarihi. Sinop: Doğu Matbaacılık.

Başoğlu, B. (1978). Sinop İli Tarihi. Trabzon: Ayyıldız Matbaası.

Berberoğlu, M. (2010). Beylikler Döneminde Sinop. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Beşirli, H. (2011). Türk Kültüründe Güç, İktidar, İtaat ve Sadakatin Yemek Sembolizmi Esasında Değerlendirilmesi. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 58, 139-152.

Boyabat Kaymakamlığı. (2024). Tarih/Kültür. <http://www.boyabat.gov.tr/bazalt-kayaliklari>, Erişim Tarihi: 15.01.2024.

Boz, M., Yurdakul, S. B. & Turdubekova, S. (2017). Yerli ve Yabancı Turistlerin Sinop'un Kültür Turizmi Çekiciliklerine ve Altyapısına İlişkin Algıları. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(5), 49-65.

Cembeloğlu, S. & Cembeloğlu, M. (1972). Sinop İli Yakın Çevre İncelemeleri. Ankara: İl Yayınları.

Cengiz, A., Yaman, E., Tosun, H. & Dereli, F. (2013). Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri. Sinop: Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Çakmak, A. (2009). Sinop Kıyı Kenti'nin Gelişimi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çek, S. (2017). Sinop İli Çevresinden Üç Menkıbevi Kahraman ve Etraflarında Oluşan Anlatı Geleneği. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 5(12), 103-114.

Doğaner, S. (2003). Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu.

Durağan Belediyesi. (2024). Kültür. <http://www.duragan.bel.tr/index.php/duragan/kultur>, Erişim Tarihi: 15.01.2024.

Esemenli, D. (1990). Sinop İli Türk Dönem Mimarisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eskici, B. (2002). Sinop İli Turistik Kaynaklarının Türk Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Gökmenoğlu, T. (1992). Turistik Sinop Rehberi. İstanbul: Usta Matbaacılık.

Karagöz, İ. (2003). Mitolojide Doğu Karadeniz-Kolkide'den Herakles Sütunlarına. İstanbul: İsmat Yayınları.

- Kiper, P. (2004). Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri. *Planlama*, 4, 14-18.
- Kurtar, C. & Somuncu, M. (2013). Kentsel Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirliği: Ankara Hamamönü Örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-47.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik. <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 15.01.2024.
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (2024). Müzecilik Faaliyetleri. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44138/sinop-muze-mudurlugu.html>, Erişim Tarihi: 26.01.2024.
- Önal, E. (2017). 1928-1938 Yılları Arasında Sinop'un Sosyo Kültürel Yapısı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Sinop Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop.
- Özdemir, C. (2007). Sinop'un Toplumsal Yapısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Özgen, I. (2013). Uluslararası Gastronomiye Genel Bakış. (Edt.: Sarıışık, M. & Özbay, G.). *Uluslararası Gastronomi (Temel Özellikler- Örnek Menüler ve Reçeteler)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Gezilecek Yerler. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/boyabat-kalesi>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Gezilecek Yerler. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/boyabat-kalesi>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Gezilecek Yerler. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/kaleyazisi-mehmed-aga-cami>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Gezilecek Yerler. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/cece-sultan-turbesi>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Halk Kültürü. <https://sinop.ktb.gov.tr/TR-74844/el-sanatlari.html>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Kültür Envanteri. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/kulturenvanteri/yesil-turbe>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Yerel Etkinlikler. <https://sinop.ktb.gov.tr/TR-74929/yerel-etkinlikler.html>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop Kent Rehberi. (t.y.). *Mutluluğun Başkenti, Anadolu'nun En Kuzeyi*. Sinop: Sinop İl Özel İdaresi-Lizart Ajans.
- Sinop Valiliği. (2024). Turizm. <http://www.sinop.gov.tr/turizm>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Sinop Valiliği. (2024). Mutfak. <http://www.sinop.gov.tr/ne-yenir>, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Suvanto, M. (2002). *Images of Japan and the Japanese: The Representations of the Japanese Culture in the Popular Literature Targeted at the Western World in the 1980s-1990s*. University of Jyväskylä.
- Tırl, A. (2010). Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923 - 1950). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tunç, Z. & Özbek, A. (2020). Sinop'ta Selçuklu Mirası. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 48, 285-312.
- Türk Dil Kurumu. (2024). Miras. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 26.01.2024.
- Türker, F. (2011). Sinop Seyyid Bilal Türbesi Hazinesindeki Mezar Taşları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Türkiye Kültür Portalı. (2024). Aşağı Hamam. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/kulturenvanteri/pervane-hamami-asagi-hamam>, Erişim Tarihi: 26.01.2024.
- Türkiye Kültür Portalı. (2024). Yukarı Hamam. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/kulturenvanteri/alaaddin-hamami-yukari-hamam>, Erişim Tarihi: 26.01.2024.

- Türkiye Kültür Portalı. (2024). İnaltı Mağarası. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/nalti--magarasi>, 15.01.2024.
- Umar, B. (1993). Türkiye'deki Tarihsel Adlar. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Ünal, F. (2021). Boyabat Yiyecek İçecek Kültürü. Sinop Kültür ve Turizm Sempozyumu. Sinop.
- Üstün, F. (2008). Tarihsel Kaynaklara Göre Sinop Şehrinin Fiziksel Gelişimi (Antik Dönemden 19. yy. Sonuna Kadar). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- WEB. (2018). Sinop Alaaddin Camisinin Yerinde Olmayan Minaresi. https://www.youtube.com/watch?v=VHf-Si-6x_E, Erişim Tarihi: 26.01.2024.
- Yavuz, Y. (2006). Sinova- Sinope-Sinop. Antalya: Göksu Ofset.
- Yılmaz, C. (2009). Tarihi Sinop Kalesi Cezaevi. Doğu Coğrafya Dergisi, 14(22), 1-15.
- Yurdakul, S. B. (2012). Sinop İlinde Kültürel Çekicilikler ve Turizm Amaçlı Kullanım Olanakları. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.